

PETR
WOHLMUTH

VÝCHOD PROTI ZÁPADU?
KRYMSKÁ VÁLKA
(1853–1856)
POHLEDEM HISTORICKÉ
ANTROPOLOGIE

KAROLINUM

Východ proti Západu?

Krymská válka (1853–1856) pohledem historické antropologie

Petr Wohlmuth

Recenzenti:

prof. Markéta Křížová, Ph.D.

doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

2020

Redakce Lenka Ščerbaničová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

© Univerzita Karlova, 2020

© Petr Wohlmuth, 2020

Photography:

- Royal Collection Trust / © Her Majesty Queen Elizabeth II 2020;
- National Army Museum, London;
- © Illustrated London News Ltd/Mary Evans;
- © Christie's Images/Bridgeman Images;
- Library of Congress, Prints & Photographs Division, Washington;
- Brown University Library. Anne S. K. Brown Military Collection, 2020.

Na vznik této publikace byla FHS UK poskytnuta institucionální podpora na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (MŠMT – 2020).

ISBN 978-80-246-4602-2

ISBN 978-80-246-4630-5 (online : pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Poděkování	7
1. Krymská válka a historiografie	9
2. Historická antropologie války a vojenství	38
3. Militární mechanika a tvář bitvy	87
4. Předvedění a očekávání	144
5. Zoufalství a hanba	157
6. Totlebenův pudink	238
7. Vojenská duchovnost a nouzové náboženství	318
8. Ani vítězství, ani porážka	371
Obrazová příloha	
Seznam vyobrazení a jejich zdrojů	395
Ediční poznámka	399
Prameny a literatura	400
Summary	415
O autorovi	421
Rejstřík jmen	422
Rejstřík míst	428

PODĚKOVÁNÍ

Tato kniha by nikdy nevznikla, nebýt dlouhodobé podpory ze strany několika klíčových lidí během období, kdy jsem psal svoji dizertaci, ze které vychází tento text. Především v tomto smyslu děkuji své ženě Janě Wohlmuth Markupové za dlouhá léta porozumění a podpory pro mé snahy.

Děkuji vedoucí své dizertace Lucii Storchové, která vedla již moji diplomovou práci na FHS UK na oboru Obecná antropologie.

Děkuji Miroslavu Vaňkovi za jeho podporu pro mé odborné působení, bez níž by tato kniha nespátřila světlo světa.

Děkuji kolegům ze Society for Army Historical Research (SAHR) za inspirující morální podporu pro mé úsilí věnovat se vojensko-historické problematice.

Děkuji vedení programu Progres Q22 na FHS UK a také správcům programu SVV na doktorském oboru Integrované studium člověka – obecná antropologie za podporu mého výzkumu, která mi umožnila prozkoumání zahraničních archivů.

Děkuji Green Howards Museum, spravujícímu archivy tohoto tradičního pluku, za pomoc se získáním historických egodokumentů.

Děkuji Lukáši Hudákovi za vřelou a neutuchající podporu všemožných odborných aktivit, soustředěných kolem studia historie evropských bastionových fortifikací a pevnostní války v raném novověku.

Děkuji kolegovi Jiřímu Hofmanovi z Pevnosti Terežín za diskuse o pevnostní válce a stavitelství a také za pomoc s identifikací starých odborných vojensko-inženýrských textů rakouské provenience.

Děkuji Radce Hříbkové za pomoc s transliterací ruských termínů.

1. KRYMSKÁ VÁLKA A HISTORIOGRAFIE

Militární problematika v českém akademickém prostředí dlouhodobě a obecně představuje menšinové a téměř marginální téma, což platí jak pro obecně společenské i humanitní vědy, tak pro historiografii. Situace na tomto poli je dlouhodobě neutěšená a na toto téma se téměř pravidelně objevují v předmluvách nejrozličnějších knih a textů věru neradostné lamentace. V roce 2014 napsal vojenský historik Pavel Bělina, že *školených specialistů* je stále chronický nedostatek a téma se většinou objevuje pouze na okrajích prací zaměřených převážně na sociální nebo politické dějiny.¹ Jiří Hutečka ve svém příspěvku, reflektujícím posuny v psaní o problematice první světové války, o čtyři roky později v létě 2018 shrnul, že vlastně od roku 2002, kdy Ivan Šedivý poprvé zveřejnil v předmluvě ke svému publikovanému textu podobnou pesimistickou úvahu, na tomto poli prakticky nedošlo k žádnému obecnějšímu zlepšení.² O co primárně jde? Proč za téměř dvě desetiletí nedošlo ke znatelnějším posunům? Ve svém předchozím textu z roku 2017 jsem se již pokoušel odpovědět na stejnou otázku, přičemž jsem dospěl k závěru, že hlavní důvody výchozího neradostného stavu jsou tři. Nejprve se jedná o chybějící počáteční recepti pokročilých zahraničních teoretických inspirací v klíčovém období těsně po roce 1989. Situace se v tomto ohledu viditelně proměňuje teprve během posledních pěti let. Dále představuje problém skličující, znepokojivý, nebo přímo brutální charakter výzkumných témat z tohoto pole, kladoucí značné nároky na výzkumníky a autory. V neposlední řadě se jedná o institucionální a ekonomickou dominanci konzervativního proudu vojenské historie, spjatého s armádou a jejími institucemi.³ Nyní se tedy zaměřím na zodpovězení otázky jiné, a to, zdali během uplynulých dvou let přece jen nedošlo k nějakému posunu ve věci.

Pokud bychom kriticky navázali na úvahu Pavla Běliny, tak o vojenské historiky v tom nejširším slova smyslu nouze není. Koho je skutečně chronický

1 Pavel Bělina, „Raně novověké vojenství“, in Ivo Cerman a Marie Šedivá Koldinská, ed., *Úvod do studia dějin raného novověku* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014), 156.

2 Jiří Hutečka, „‘New’ Military History of the First World War. Achievements and Limits,“ *Dějiny – teorie – kritika* 1/2018: 101. Autor odkazuje na Ivan Šedivý, „Česká historiografie vojenství 1989–2002,“ *Český časopis historický* 100/2002: 900.

3 Petr Wohlmuth, *Krev, čest a hrůza. Historická antropologie pevnostní války na příkladu britských deníků z obléhání pevnosti Bergen op Zoom z roku 1747* (Praha: Scriptorium, 2017), 13–18.

nedostatek, to jsou v pravém slova smyslu „školení specialisté“, schopní reflektovat soudobé teoretické a metodologické standardy z oblasti historiografie nebo příbuzných humanitních a společenských věd a také mající schopnosti a vůbec možnost v souladu s nimi konzistentně pracovat. Často jsou navíc přehlíženi od ostatních akademiků a výzkumníků, majících problém rozlišovat na straně jedné mezi kulturními dějinami války, new military history nebo historickou antropologií války, psanou analytickým a problémovým způsobem podle akademických standardů, a na straně druhé klasickou konzervativní vojenskou historiografií, která již dlouhou dobu není schopna poskytovat soudržné odpovědi na teoreticky kvalifikované výzkumné otázky. Přesto tento typ vojenské historie v českém prostředí stále prakticky domnuje a má k dispozici silné institucionální a ekonomické zázemí.⁴

Stoupenců konzervativních militárních dějin není věru málo a v domácím prostředí jsou soustředěni především kolem Vojenského historického ústavu Praha (VHÚ). V této dominantní a ekonomicky zdaleka nejsilnější instituci ve smyslu militárně-historického výzkumu se bohužel většinově téměř zastavil čas a stále zde panuje starý muzejnický přístup ve spojení s fragmentovaným (neo)pozitivismem a historicismem. Navíc se, jak zdůraznil Jiří Hutečka, nejedná o akademické výzkumné pracoviště, ale *institucionálně militarizovaný* podřízený útvar Ministerstva obrany ČR, z čehož logicky vyplývá úkolování činnosti v politickém zájmu. VHÚ působí skutečně spíše jako muzeum, mající za úkol konstruovat a střežit *slavnou armádní minulost*.⁵ To má za následek nejen politicky definovaný a chronologicky omezený výběr témat pro výzkumnou práci, ale také do značné míry předem stanovenou ideologickou orientaci zdejších výstupů. Jednoduše řečeno, v takovém institucionálním nastavení je vcelku jasné, co se bude zkoumat a jaký bude sdělovaný smysl výsledků výzkumu. Tento rys byl v nedávné době mohutně posílen zejména v souvislosti se stoletým výročím konce první světové války a vzniku Československé republiky. Takovou produkci označuji jako vojenskou historiografii, tedy historiografii psanou autory přímo navázanými na ozbrojené složky v rámci státem řízené instituce a produkovanou více či méně primárně ve státním zájmu.

4 Odkazuji zde na již zavedené ideálnětypické rozlišení, učiněné in Lucie Storchová, ed., *Koncepty a dějiny. Proměny pojmů v současné historické vědě* (Praha: Scriptorium, 2014), 283. Pro konzervativní vojenskou historii je většinou typický historicismus a místy až fragmentovaný (neo)pozitivismus, chápání války a vojenství jako integrální a transhistoricky přítomné součásti výkonu státní moci, důraz na sociální elity v podobě vrcholných politických aktérů a velitelského sboru, časté používání národních, sociálních a dalších stereotypů a nakonec dále nijak nerozvedená hypotéza, že vojenské umění má v dlouhém trvání totožnou esenci, a proto je možné ho bezproblémově komparativně zkoumat napříč dějinami. Lynn tento rozšířený stereotyp označuje jako chybný koncept *univerzálního vojáka*, viz předmluva k John A. Lynn, *Battle. A history of combat and culture* (New York: Basic Books, 2003), xiv.

5 Hutečka, „New’ Military History of the First World War. Achievements and Limits,“ 101.

Současné české vojensko-historické práce, psané první, menštinovou skupinou „specialistů“, oproti tomu respektují akademické teoreticko-metodologické standardy, zhusta hledí na pozicionalitu a reflexivitu a výsledné texty nejsou ideologicky explicitní a často jsou naopak hodnotově neutrální. Takové práce označuji jako historiografii vojenství,⁶ psanou lidmi, kteří většinou nejsou vázáni politickými zájmy a ohledy, ale snaží se rozšířit hranice poznání a prohloubit porozumění problémům spjatým s militárními dějinami, tedy odpovídat na otázky vyplývající z jejich paradigmatické orientace. John A. Lynn v tomto smyslu zdůraznil, že *primární cíl (historiografie vojenství) není praktický v jakémkoli bezprostředním smyslu, ale snaží se směřovat k porozumění minulosti... majícímu hodnotu samo o sobě, což je cíl sdílený s celou historickou obcí.*⁷

V praxi pochopitelně může být hranice mezi oběma naznačenými skupinami neostrá. Na výše nastíněným způsobem definované historiografii vojenství však stále ulpívá nevábné ódium, neboť její autoři jsou v akademické obci často předsudečně chápáni jako více či méně zastření militarističtí propagandisté, skrývající své skutečné motivy. *Mysleli si o nás, že jsme krajní pravičáci, morálně pochybní, nebo prostě a jednoduše hloupí,* shrnul obvyklé obecné předsudky vůči historikům vojenství v americkém prostředí Lynn.⁸ Jakkoli je situace v českém kontextu odlišná, zkušenost historiků i historiček vojenství obsahuje i situace, v nichž je nutné čelit podobným stereotypům. Následkem takového dlouhotrvajícího stavu je, jak poznamenal Jiří Hutečka, praktická ghettoizace oboru i jeho autorů.⁹ Ta je však, jak zdůraznil Lynn, také výsledkem snahy historiků vojenství samotných se v nepřátelském prostředí bezpečně *zakopat na pozicích* a neopouštět je.¹⁰ Dodatečným důvodem je rovněž skutečnost, že v českém prostředí stále významně převažují militárně-historické výstupy silně konzervativního charakteru a nízké odborné úrovně, kolem nichž se navíc soustřeďuje mimořádně lukrativní vědecko-populární a beletristická vydavatelská činnost, která s akademickým výzkumem vlastně ani nechce být spojována a nesnaží se získat respekt v tomto prostředí. V každoročním objemu a tržní síle takových publikací, v nichž často první housle hraje křídový papír a působivé obrazové přílohy, plné barevných bokorysů legendárních tanků a detailních perokreseb starých řádů a vyznamenání, se odborně kvalifikované práce dosud téměř ztrácejí.¹¹ V důsledku na takovou situaci doplácí odborná i laická čtenářská obec, které jsou

6 Ve svých minulých textech jsem toto rozlišení nečinil, ale zde ho pro lepší přehlednost problematiky zavádím.

7 Lynn, „The Embattled Future of Academic Military History“, 777.

8 Lynn, „The Embattled Future of Academic Military History“, 778.

9 Hutečka, „New Military History of the First World War. Achievements and Limits“, 100.

10 Lynn, „The Embattled Future of Academic Military History“, 783.

11 Typické v tomto smyslu je například nakladatelství Naše vojsko.

většinou předkládány publikace nepokládající náročné výzkumné otázky, neposkytující svým čtenářům hlubší porozumění věci a často se omezující na jednoduchý popisný způsob vyprávění.

Primárním smyslem tohoto textu bylo původně logicky splnění jedné z podmínek pro zdárné završení doktorského studia. Z obecnějšího pohledu však doufám, že se mi podařilo znovu alespoň částečně prolomit ledy a přispět svým dílem k etablování historiografie vojenství v českém prostředí. Jaká v tomto oboru panuje situace? Není nikterak růžová, ale přece jen již jsou patrné známky mírného pokroku v mezích zákona. Jak jsem již zmínil, tedy od doby, kdy jsem se v úvodní kapitole svého předchozího textu na jaře roku 2017 zamýšlel nad stejným problémem, se situace zásadním způsobem nezlepšila. Nicméně však můžeme vidět známky žádoucího vývoje, naznačující možnost postupného překonání zmíněné ghettoizace. Především v září 2017 došlo k prvnímu zřetelnému veřejnému projevu kvalitativního posunu v české militární historiografii, naznačujícímu, že se v budoucích letech naskýtá šance na „dohnání“ světového vývoje disciplíny. Jednalo se o třídílný blok *Koncepty a metody dějin vojenství ve středoevropském prostoru*, tvořící součást programu 11. sjezdu českých historiků, konaného v Olomouci v září 2017. Jeho garanti Jiří Hutečka a Vítězslav Prchal vytvořili jedinečnou příležitost, aby se poprvé takto veřejně prezentovala sice stále vpravdě nepočetná, ale již nezanedbatelná minorita českých historiků a historiček vojenství schopných překročit hranice tradičního, konzervativního a neopozitivistického přístupu k militárním dějinám. Dalším pozitivním rysem olomouckého bloku byla skutečnost, že se jej účastnili i archeologové zaměřující se na militární problematiku, což naznačuje další možný směr interdisciplinární spolupráce.¹²

Olomoucké setkání bylo reprezentativní pro soudobé domácí snahy o teoreticko-metodologicky ukotvenou historiografii vojenství a představené příspěvky lze rozdělit do několika přístupů, které se v českém prostředí začínají prosazovat. Předně je to aplikace teorie vojenské revoluce a s ní související teorie fiskálně-militárního státu, kterou zastupuje a rozvíjí především Vítězslav Prchal z Univerzity Pardubice; ten nedávno publikoval monografii *Společenstvo hrdinů*, analyticky se opírající právě o teoretický koncept vojenské revoluce.¹³ Autor tohoto dizertačního textu v Olomouci prezentoval symbolickou historickou antropologii vojenství zaměřenou na militární egodokumenty a interpretativní odkrývání kultury války, s čímž souvisí i otázka komemorací a druhého života bývalých válek, otevřená Vojtěchem Kesslerem

12 Jednalo se o blok R-4 P36 I-III, *Koncepty a metody dějin vojenství ve středoevropském prostoru*, který se konal ve čtvrtek 14. 9. 2017 v Posluchárně Radima Smetany, Konvikt. Garanty bloku byli Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D. a PhDr. Vítězslav Prchal, Ph.D.

13 Zejména viz Vítězslav Prchal, *Společenstvo hrdinů. Válka a reprezentační strategie českomoravské aristokracie, 1650–1750* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015).

(Historický ústav Akademie věd ČR) a Jiřím Šrámkem (první z autorů publikoval ve stejné době monografii *Paměť v kameni*, zabývající se touto tematikou ve vztahu k prusko-rakouské válce z roku 1866).¹⁴ Jiří Hutečka z Univerzity Hradec Králové dlouhodobě rozvíjí genderové téma v historiografii vojenství, které je nejzřetelnější v jeho poslední monografii *Muži v ohni*, v českém prostředí premiérově zkoumající motivaci, morálku a mužnost českých vojáků na frontách první světové války a žádoucím způsobem narušující dosud dominantní konzervativní způsob psaní o tématu první světové války.¹⁵ Hutečkova studie také nedávno vyšla v zahraničí v anglickém překladu jako *Men under Fire*, což je pro zesilování mezinárodního přesahu v případě soudobé české historiografie vojenství skvělá zpráva.¹⁶

Na olomouckých panelech zazněla také témata alterity a konstrukce obrazů okupanta a osvoboditele, způsobů ustavování komunity válečných veteránů nebo militární archeologie. V souvislosti s probíhajícími pozitivními posuny v prostředí české historiografie vojenství je třeba zmínit také práce Michaela Viktoříka (Univerzita Palackého v Olomouci), představující aplikace paradigmatu *new military history* a zabývající se například životními drahami příslušníků rakouského vojenského inženýrského sboru.¹⁷ Významná je také jeho monografie *Hinter den Wällen der Festungsstadt*, zkoumající bývalou olomouckou městskou pevnost v 19. století, jedna z mála takto tematicky vymezených publikací, překračujících kontext domácí historiografie.¹⁸ Doufejme, že teoretické inspirace a výzkumné podněty reprezentované na olomouckém setkání v českém prostředí zapustí kořeny a postupně překonáme stav, kdy je u nás každý v zahraničí již dávno ustavený paradigmatický model reprezentován zatím jen osamělým autorem nebo přinejlepším autorskou dvojicí.

V případě paradigmatu, k němuž se hlásím já, tedy symbolické historické antropologie války, je domácí autorská a badatelská komunita působící v tomto duchu vpravdě nepočtená. Kromě zmíněné monografie *Krev, čest a hrůza*,¹⁹ zabývající se kulturou války v souvislosti s obléhacím tažením z doby války

14 Vojtěch Kessler, *Paměť v kameni: Druhý život válečných pomníků* (Praha: Historický ústav AV ČR, 2017).

15 Jiří Hutečka, *Muži proti ohni: Motivace, morálka a mužnost českých vojáků Velké války 1914–1918* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2016).

16 Jiří Hutečka, *Men under Fire. Motivation, Morale, and Masculinity among Czech Soldiers in the Great War, 1914–1918* (New York a Oxford: Berghahn, 2019).

17 Michael Viktořík, „Emanuel Zitta. Pohled na kariéru a dílo důstojníka inženýrského sboru v první polovině 19. století,“ *Theatrum Historiae* 18 (2016): 203–226.

18 Michael Viktořík, *Hinter den Wällen der Festungsstadt. Ein Beitrag zu Alltagsleben, Organisation und Einrichtung der Festungsstadt im 19. Jahrhundert (am Beispiel der Festung Olmütz)* (České Budějovice: Veduta, 2018).

19 Wohlmut, *Krev, čest a hrůza*. Tématem práce je zejména snaha lépe porozumět historické záhadě, pramenící z neočekávaného a hlubokého kulturního nedorozumění během francouzského obléhání nizozemské pevnosti Bergen op Zoom, které proběhlo v červenci až září 1747.

o rakouské dědictví z roku 1747, však na podzim roku 2018 Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy vydala monografii *Oděni ve cti a železe* autora Ondřeje Vodičky, vycházející z jeho bakalářské práce obhájené v roce 2016.²⁰ Tento text, rovněž se hlásící k symbolické historické antropologii, se zabývá reprezentacemi vojenské cti a kultury války v deníku Roberta Monroa, význačného skotského vojenského profesionála z období třicetileté války. Ondřej Vodička pokračoval v rozvíjení tohoto teoreticko-metodologického přístupu i ve svém diplomním projektu, v němž pracoval s dalšími deníky vojenských profesionálů z říšského a britského prostředí ze stejného období.²¹

Rád bych se ještě zmínil o překladových publikacích, které se v nedávné době objevily v českém prostředí. Mezi nimi vysoko vyčnívá práce francouzského historika Oliviera Chalina *Bílá Hora* ve skvělém překladu Františka X. Halase, představující v českém prostředí nevídaně hluboké a teoreticky vyspělé zpracování bitvy na Bílé hoře.²² Bylo skutečně nutné na kvalitní publikaci, zabývající se tímto řekněme klíčovým symbolickým centrem českých dějin z pozic kulturních dějin války, čekat až do roku 2013 a obdržet ji přitom ze zahraničí? V případě Chalinova titulu se navíc jedná o první v češtině dostupný text, který například analyzuje válečný střet pomocí kategorií explicitně zařaditelných do instrumentária kulturních dějin války, jež v tomto případě jako by z oka vypadly Keeganově konceptu militární mechaniky, i když to Chaline výslovně neuvádí (zejména Kapitola II – Náráz). Další přínosnou práci představuje text rakouského historika Richarda Leina *Plnění povinností, nebo velezrada? Čeští vojáci Rakousko-Uherska v první světové válce* v překladu Milana Váni. Tato kniha, vydaná v roce 2016, představuje vítaný „průlom“ do téměř ideologicky monolitické obsáhlé literatury o československých legionářích, která zejména v souvislosti se stoletým výročím založení Československé republiky, slaveným v roce 2018, v této oblasti zatím dominuje.²³ Ve spojení s již zmíněným Hutečkovým titulem *Muži proti ohni* představuje Leinův text jednu z mála v českém jazyce dostupných kvalifikovaných prací týkajících se problematiky první světové války.

Diskutovaný problém se v České republice vyznačuje ještě jedním podstatným rysem. Na rozdíl od zahraničí zde stále neexistuje žádné specializované akademické nebo výzkumné pracoviště, žádný pomyslný ústav nebo katedra militárních studií, které by soustředilo dosud rozptýlené snahy a mohlo se

20 Ondřej Vodička, *Oděni ve cti a železe* (Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018). Publikace představuje doplněnou verzi autorovy bakalářské práce.

21 Ondřej Vodička, *Tváře běsu: reprezentace války v pamětech vojenských profesionálů z let 1620–1649* (Diplomová práce, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra obecné antropologie: Praha, 2020).

22 Olivier Chaline, *Bílá Hora*, přel. František X. Halas (Praha: Karolinum, 2013).

23 Richard Lein, *Plnění povinností, nebo velezrada?: Čeští vojáci Rakousko-Uherska v první světové válce*, přel. Milan Váňa (Praha: Academia, 2016).

stát protiváhou tradičních bytostně konzervativních institucí typu VHÚ Praha. V České republice neexistuje žádná instituce jako například renomované Centre for the Cultural History of War, působící na manchesterské univerzitě, nebo Department of War Studies na londýnské King's College. Rovněž zde nelze získat pre- ani postgraduální vzdělání v oblasti militární historické problematiky, jako například na univerzitách v Uppsale, Lundu nebo Malmö v rámci studijních programů Peace and Conflict Studies nebo nedaleko našich hranic na univerzitě v Postupimi, která nabízí vzdělání magisterského stupně přímo v oboru International War Studies.²⁴ Z hlediska akreditovaných oborů je Česká republika v tomto smyslu zatím terra nullius, a pokud se nezmění situace v tomto smyslu, stěží lze podle mého soudu očekávat v širší interdisciplinární perspektivě jakékoli zlepšení v oblasti historiografie vojenství. Zcela záměrně do úvahy neberu studijní obory na tuzemské Univerzitě obrany a myslím, že vzhledem k výkladu na předchozích stranách je zřejmé proč. Robert M. Citino ve svém známém textu již v roce 2007 konstatoval, že v anglosaském prostředí dostala akademická historie vojenství, zejména v pojetí new military history, během 80. a 90. let šanci na mnoha západních univerzitách, ale po začátku nového milénia je z institucionálního hlediska znovu omezována a rozpočtově seškrtávána.²⁵ Uvidíme, jakou cestou se vydá vývoj v České republice.

Další okolností, která vstupuje do hry, je skutečnost, že v zemi existuje několik set organizací zabývajících se vojenským re-enactmentem, komemoracemi nebo péčí o nejrůznější vojenské historické památky. Do jejich činnosti jsou často zapojeni lidé s odborným historickým nebo společenskovědním školením, kteří však většinou náleží do konzervativního tábora a soudobá historiografická paradigmatata a teoretické koncepce v zásadě nereflektují. Tento paradox by se mohl sám o sobě stát předmětem samostatného rozsáhlého odborného textu. To však není mým cílem.

Konečně, pozitivním faktorem, který má potenciál ovlivnit vývoj české historiografie vojenství a napomoci jejímu etablování, je vznik vůbec první české vědecké společnosti zabývající se tímto tématem, k němuž došlo na začátku roku 2020. Společnost pro výzkum dějin vojenství (SVDV) sdružuje většinu vědecko-pedagogických pracovníků, kteří se tématu dlouhodobě věnují a i autor tohoto textu je jejím členem.²⁶

24 Ve spolupráci s University College Dublin, jedná se o double degree program.

25 Robert M. Citino, „Military Histories Old and New: A Reintroduction,“ *The American Historical Review* 112/4/2007: 1070.

26 Společnost pro výzkum dějin vojenství (SVDV), <http://www.dejinyvojenstvi.cz>.